

“Tegengaan van klimaatverandering komt hier te laat”

Runa Khan werkt als directeur van de organisatie Friendship voor de mensen die in Bangladesh het zwaarst getroffen worden door klimaatverandering. “Als het water je letterlijk aan de lippen staat, ga je echt niet alsnog de dijken repareren.” Tekst **Janneke Juffermans**

Beeld **Pépé Smit**

Land is schaars in Bangladesh. De armste mensen wonen er op ‘chars’, afbrokkelende stukken eiland in de rivierdelta’s. Door de vele overstromingen verplaatsen de eilanden zich: land spoelt weg en elders groeit sediment weer aan. De mensen leven er geïsoleerd, alleen bereikbaar over water, en zijn verstoken van gezondheidszorg, onderwijs en andere publieke voorzieningen. Runa Khan – zelf van zeer goede komaf – richtte ruim

20 jaar geleden de organisatie Friendship op, die manieren bedenkt om het leven van de charbewoners te verbeteren.

Je was je tijd ver vooruit toen je in 2002 met Friendship begon, want je had het over oplossingen die rekening hielden met de gevolgen van klimaatverandering.

“Wat wist jij 20 jaar gele-

den van klimaatverandering en hoe we dat moesten aanpakken? Niets toch? Ik ook niet. Die kennis was voorbehouden aan wetenschappers. Maar ik zag op de chars de armste gemeenschappen die ik ooit gezien heb. Deze mensen waren constant aan het migreren. Ze werden getroffen door overstromingen en tornado’s, hun land brokkelde af onder hun voeten, dus verhuisden ze noodgedwongen steeds naar nog droog gelegen stukken. Op zulke plekken is het onmogelijk om een infrastructuur op te bouwen. Dat is wel geprobeerd, maar scholen en andere gebouwen vielen letterlijk in het water. Vele dollars verdwenen zo in de rivier. Ik reali-

seerde me dat als projecten niet werden afgestemd op de natuurlijke omgeving, ze niet gingen werken. Zo kwamen de klimaatadaptieve oplossingen bovendrijven.”

Friendship heeft drijvende ziekenhuizen en scholen, verplaatsbare zonnepanelen, silo’s en ontziltingsinstallaties geïnstalleerd. Samen met de charbewoners?

“Jazeker, anders zouden ze zich de oplossingen niet eigen maken en zich er niet verantwoordelijk voor voelen.”

Dat klinkt al goed, maar deze mensen blijven wel in heel moeilijke omstandigheden

zitten op plekken waar niemand anders wil wonen.

“Je hebt helemaal gelijk. En ze dragen nauwelijks bij aan klimaatverandering. Dat geldt voor heel Bangladesh. Toch krijgen ze de zwaarste last te dragen. Land is goud waard in Bangladesh en deze mensen kunnen nergens anders heen. We mogen ze niet negeren.”

Sommigen mensen vinden dat we ons met klimaatadaptatie op het verkeerde pad begeven, dat we al onze energie moeten richten op het stoppen van klimaatverandering. Wat vind jij?

“De meeste visies zijn gekleurd vanwege de eigen situatie. Als je nog niet wordt geraakt door klimaatverandering, maar wel allerlei alarmerende berichten leest, heb je een idee van wat er zou moeten gebeuren tegen klimaatverandering. Maar voor wie zelf bijna verdrinkt, is het een ander verhaal. Als we klimaatverandering kunnen afzwakken of stoppen, zijn er reeds miljoenen mensen overleden of is hun huis weggespoeld. Als het water je letterlijk aan de lippen staat, ga je echt niet alsnog de dijken repareren. Dan zorg je dat je zo goed mogelijk met de gevolgen van de crisis kunt omgaan.”

Je noemt dijken en bent bij Nederlandse deskundigen op bezoek geweest. Wat heb je hun geadviseerd?

“Er zijn veel overeenkomsten tussen onze landen. Wij hebben veel polders, jullie ook.

Beide landen hebben een grote bevolkingsdichtheid en we hebben allebei te maken met verzilting van drink- en landbouwwater. Maar dan de verschillen: wij zijn arm en jullie rijk, jullie hebben middelen en wij niet. En het grootste verschil: jullie zitten nog niet in een crisis. Jullie hebben oplossingen gevonden die voorsnog werken. Maar jullie lopen risico, want het water kan zo ver stijgen dat de dijken breken. Dat is geen onrealistisch scenario. Dus heb ik geadviseerd klimaatadaptatie vooral niet uit te stellen en prioriteit te geven. Klimaatverandering tegengaan is ook belangrijk, maar de aandacht daarvoor moet – in tegenstelling tot wat veel mensen denken – zeker niet ten koste gaan van die voor klimaatadaptatie.”

Stel dat we inderdaad in zo’n crisis zouden belanden, wat kunnen we leren van de Bengalen?

“Elk jaar maken we wel een ramp mee. Covid-19 hebben we met zijn allen, maar wij in Bangladesh hebben tijdens deze pandemie ook nog een cycloon en vijf overstromingen meegemaakt. Er is geen overheid die helpt en ook geen gezondheidszorgsysteem. Onze mensen moeten constant op hun eigen kracht bouwen. Dat zouden jullie ook moeten leren; voor jezelf zorgen en voor je familie. Het is een van de sterkste leerervaringen die we in ons leven kunnen opdoen.”

Bedoel je veerkracht kweken?

“Precies. Dat is waar Bangladeshi, en veel mensen die niet in het westen wonen maar in moeilijke omstandigheden leven, in uitblinken. Ze weten veel beter wat ze aan zichzelf en aan elkaar hebben. Ze weten wat er moet gebeuren als er een crisis uitbreekt en helpen elkaar. Zo hebben wij plannen gemaakt voor als er weer een overstroming is, organiseren we oefensessies, en bouwen we schuilplaatsen die van pas komen als er bijvoorbeeld weer een cycloon toeslaat.”

Jullie motto is ‘opportunity, dignity, hope’. Leg eens uit?

“We kijken steeds naar wat er op dat moment nodig is. Vers drinkwater werd op een gegeven moment het allerbelangrijkst. Al het water was verzilt. Een vrouw had drie miskramen en haar dokter dacht dat het kwam door het zoute drinkwater. We deden iets aan ontzilting. Ze raakte voor de vierde keer zwanger en dat kind was gezond. Als mensen goed functioneren, ze gezond zijn, de kinderen naar school kunnen en ze samen een gemeenschap vormen, kan die gemeenschap op meerdere fronten groeien. Beter voor zichzelf zorgen, voor zichzelf opkomen bij de overheid, haar stem laten horen en haar positie verstevigen. Daar streven we naar.” □

